

5. Криміналістика : підручник / [В. В. Пясковський, Ю. М. Черноус, А. В. Самодін та ін.] ; за заг. ред. В. В. Пясковського / 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Право, 2020. 752 с.

6. Бишевец О.В. Історичний генезис застосування криміналістичних знань у адвокатській діяльності. Вісник кримінального судочинства. № 2. 2016. С. 106–112.

7. Криміналістична адвокатологія (технологія захисту у кримінальному провадженні України) : навч.-метод. посібник / Р.В. Комісарчук. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 184 с.

8. Сідельников А.В. Спеціальні знання в діяльності адвоката-захисника : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2019. 274 с.

9. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 лип. 2012 р. № 5076-VI. Верховна Рада України : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

10. Маркусь В.О. Криміналістика. Навчальний посібник. Київ: Кондор, 2007. 558 с.

11. Бишевец О.В. Криміналістична техніка у професійній діяльності адвоката: завдання та значення. Вісник кримінального судочинства. 2017. № 1. С. 128–133.

Зайка Сергій Олегович,

доцент кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМА НЕДОТРИМАННЯ СТРОКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Процесуальні строки є необхідним організаційним заходом, що забезпечує оперативність та ефективність досудового розслідування кримінальних правопорушень, а також судового розгляду кримінальних справ. Організує значення встановлених законом строків визначається тим, що вони забезпечують достатній час та обумовлюють необхідні темпи вирішення завдань, які стоять перед органами та посадовими особами, які здійснюють кримінальне провадження.

Питання процесуальних строків регламентується кримінальним процесуальним законодавством (статті 28, 219 та глава 7 КПК України). Проте, одним із найпоширеніших недоліків у роботі органів досудового розслідування, прокуратури чи суду є недотримання процесуальних строків. Як вірно зазначає В. О. Попелюшко з цього приводу, проблема процесуальних строків при здійсненні вітчизняного судочинства і її взаємозв'язок з правами та охоронюваними законом інтересами учасників судового розгляду – далеко не із другорядних. Це проблема із проблем. Вона потребує термінового вирішення, а вирішувати її слід не ізольовано, а в комплексі з іншими наболілими питаннями кримінального процесу [1, с. 81–82].

На стадії досудового розслідування діють жорсткі умови, встановлені кримінальним процесуальним законом щодо додержання строків досудового розслідування (ст. 219 КПК України) чи строків тримання під вартою (ст. 197 КПК України). Зокрема, у ч. 3 ст. 219 КПК України визначено, що з дня повідомлення особи про підозру досудове розслідування повинно бути закінчене: 1) протягом сімдесяти двох годин – у разі повідомлення особи про підозру у вчиненні кримінального проступку або затримання особи в порядку, передбаченому ч. 4 ст. 298-2 КПК України; 2) протягом двадцяти діб – у разі повідомлення особи про підозру у вчиненні кримінального проступку у випадках, якщо підозрюваний не визнає вину або необхідності проведення додаткових слідчих (розшукових) дій, або вчинення кримінального проступку неповнолітнім; 3) протягом одного місяця – у разі повідомлення особи про підозру у вчиненні кримінального проступку, якщо особою заявлено клопотання про проведення експертизи у випадку, передбаченому ч. 2 ст. 298-4 КПК України 4) протягом двох місяців з дня повідомлення особи про підозру у вчиненні злочину [2].

Не зважаючи на таку досить детальну регламентацію строків досудового розслідування, проблема їх порушення була, є і буде вкрай актуальною та важливою. Зокрема, у Постанові Верховного Суду від 15 вересня 2021 року у справі № 711/3111/198 вказано, що кінцевим моментом строку досудового розслідування є його закінчення, яке, як етап кримінального провадження, законодавець пов'язує у часі зі зверненням з обвинувальним актом до суду (його фактичним направленням). А тому в межах строку досудового розслідування обвинувальний акт має бути не лише складено, затверджено та вручено, а й безпосередньо направлено на адресу суду. Направлення прокурором обвинувального акта після закінчення досудового розслідування до суду поза межами строків досудового розслідування у кримінальних провадженнях щодо злочинів, які не є тяжкими чи особливо тяжкими проти життя та здоров'я, виключає набуття особою процесуального статусу обвинуваченого (підсудного), а, отже, унеможливає розгляд в суді кримінального провадження по суті та тягне за собою закриття кримінального провадження на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК України [3].

Разом з цим, слід зауважити, що порушення процесуальних строків призводить до зниження ефективності роботи органів досудового розслідування, оскільки розслідування їх не виправдано затягується, підозрювані безпідставно тримаються тривалий час у слідчих ізоляторах, що в свою чергу, призводить до поширених порушень прав і свобод людини, гарантованих міжнародними договорами, ратифікованими Україною, Конституцією та законами України.

Аналіз вивчення кримінальних проваджень дозволяє стверджувати, що основними причинами тяганини та тривалого

розслідування є: неповнота та неналежна перевірка заяви чи повідомлення про вчинення кримінального правопорушення на етапі внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань; тривале проведення експертиз; несвоєчасне створення або створення неповноцінних слідчо-оперативних груп чи груп слідчих; ненадання членам таких груп допомоги як в організації роботи в цілому, так і при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій; відсутність належного дієвого контролю з боку керівників слідчих підрозділів; відсутність належної взаємодії між працівниками органів досудового розслідування та галузевих служб.

Аналіз практики також свідчить про те, що однією з головних причин порушення строків розслідування та тримання підозрюваного під вартою, є створення об'ємних кримінальних проваджень. В рамках таких кримінальних проваджень розслідуються нерідко кримінально протиправні діяння одного або декількох осіб, не зважаючи на те, що їх роздільне досудове розслідування і судовий розгляд не відобразиться на всебічності, повноті й об'єктивності дослідження обставин кримінального правопорушення, а у ряді випадків може призвести до більш швидкого, повного та об'єктивного розслідування та розгляду.

Значний час віднімає збір вкрай формальних характеристик підозрюваних (особливо тих, які тривалий час не працюють, або тих, хто прибув з інших держав), які нерідко не несуть в собі ніякої необхідної інформації. Показання свідків про спосіб життя та характер підозрюваних судами офіційно як характеризуючий матеріал у багатьох випадках не оцінюються.

При цьому слід зауважити, що причини порушення строків досудового розслідування, які були у за часів дії КПК України 1960 року багато в чому схожі з причинами сьогодення.

Окрім цього, як справедливо зазначає М.Є. Шумило, вітчизняне досудове розслідування є тією ланкою системи кримінального судочинства, де найчастіше порушуються права громадян. Очевидно, основною причиною цього є незадовільний рівень його організованості. На даній стадії відсутня єдина чітка система управління процесуальною діяльністю, здатна спрямувати дії всіх учасників на досягнення спільної мети, котра збігається з кінцевою метою всього процесу. Управління процесуальною діяльністю на цьому етапі переплітається з адміністративними функціями, що створює умови для впливу особистих, відомчих та інших інтересів, а це істотно гальмує послідовне проведення у життя принципу законності [4, с. 162].

Отже, вирішення зазначених проблем – завдання довгочасне. Кримінальний процесуальний закон повинен гарантувати організацію кримінального провадження на рівні європейських стандартів. У протилежному випадку КПК України не зможе суттєво вплинути на роботу правоохоронної системи в цілому, ефективність якої прямо

залежить від того, наскільки буде високо піднята планка вимог до суб'єктів кримінальної процесуальної діяльності, перш за все, до дізнавачів, детективів, слідчих, прокурорів, слідчих суддів та суддів.

Список використаних джерел:

1. Попелюшко В.О. «Мала» судова реформа в Україні та захист прав громадян. Острог, Національн. ун-т «Острозька академія», 2003. 123 с.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : затв. Законом України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. Верховна Рада України: [сайт] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-1775>.

3. Постанова Верховного Суду від 15 вересня 2021 року у справі № 711/3111/198: [сайт]. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/99687323>.

4. Шумило М.Є. Реабілітація в кримінальному процесі України. Харків: Арсіс, 2001. 320 с.

Кривицький Юрій Віталійович,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

**ПРОБЛЕМАТИКА РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ В НАУКОВИХ
ПРАЦЯХ С.М. СТАХІВСЬКОГО**

Науково-дослідна робота кафедри закладу вищої освіти є однією з ключових сфер її діяльності поряд з освітньою, методичною, виховною та іншими. Адже кафедра – не просто певна кількість науково-педагогічних працівників, а скоріше стиль навчання, атмосфера пізнання світу, мотиваційне поле наукового осмислення реальності, місце наукового пошуку, оскільки саме навколо науки й організовується сучасна вища школа. Звідси слідує, що науково-дослідна робота кафедри – це один із провідних видів діяльності науково-педагогічних працівників закладу вищої освіти, що спрямована на пізнання та перетворення навколишньої дійсності за допомогою наукового інструментарію. Науково-дослідна робота кафедри закладу вищої освіти охоплює, насамперед, забезпечення високоєфективної, якісної науково-дослідної й інноваційної діяльності кафедри через проведення її науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти досліджень за затвердженими в установленому порядку напрямками розвитку науки і техніки [1, с. 20].

Формування науково-дослідного потенціалу кафедри кримінального процесу безпосередньо та нерозривно пов'язано із становленням і сторічним поступом Національної академії внутрішніх справ (далі – академія, НАВС). За сорокарічний період свого функціонування кафедра кримінального процесу академії перманентно